

Hattyúdal?

Sopronkőhidai beszélgetés Pados Józseffel

Várakozás közben német szavakat hallok kiszűrődni Pados József büntetés-végrehajtási dandártábornok parancsnoki irodájából. Ez is mutatja, hol járunk. A nyugati határszélen, a Sopronkőhidai Fegyház és Börtön épületében. Két perc, és nyílik az ajtó, halk szavú férfi tessékel be a titkárnői szobából az intézetparancsnokiba, miután a mindennap szokásos operatív értekezlet résztvevői elhagyták a helyszínt. Mint megtudom, németül az egyik nevelőt hallottam beszélni, aki az eisenstadti intézet egyik munkatársával egy szolgálat szervezési programról váltott szót.

A parancsnoki irodában zöld pálma fogad, ízléses bútorok környezetében vibrál a számítógép monitorja. *Pados József* eredményes büntetés-végrehajtási szolgálatának elismeréséül *Göncz Árpádtól*, a Magyar Köztársaság elnökétől a Parlament Nándorfehérvári termében az augusztus 20-ai állami ünnep alkalmából vette át dandártábornoki kinevezését. Textilmérnök-ként aligha gondolta volna, hogy egyszer ily magas katonai kitüntetésben részesül. Igaz, az e termelési területen elkezdődött karrier is a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben indult. Hogyan, miért, miképp?

– Szombathelyi születésű vagyok – kezdi visszaemlékezését a parancsnok –, az eredeti pályaválasztásomhoz a tisztviselői családi kör adott impulzust. Édesanyám egy szombathelyi textilipari vállalatnál volt adminisztrátor, nyaranként mi, gyerekek, bejárhattunk hozzá. Két fiú- és egy lánytestvé-

rem volt még. A gyárban nem anyám anyagkönyvelésén álmélkodtam, hanem az óriási gépek kötötték le figyelmemet. Nemcsak a pamutipari gépek tetszettek meg, hanem az általuk termelt áruk. Így jelentkeztem 1959-ben Győrben a Rejtő Sándor Fonó- és Szövőipari Technikumba, ahol kitüntetéssel végeztem 1963-ban. Ma is őrzöm ezt a kitüntetést. Ott dőlt el a sorsom, a IV. osztály végén. Az osztályból hatan szerződünk a Sopronkőhidai Szövőgyárba. Hatunk közül hárman már nyugdíjba mentek, ketten korábban más pályára váltottak át.

– *Szigorú édesapja mit szolt jó képességű fia börtönbe vonulásához?*

– Apám nagyon féltett, szerette volna, ha Szombathelyen maradok. Anyagi körülményeink írták alá vele a szövőgyárral kötött szerződésemet. Szűkösen éltünk, apám keveset keresett OTI, majd SZTK, azaz társadalombiztosítási előadóként.

Rendkívüli vallásossága, becsületessége határozta meg morális beállítódásunkat. Ő féltett, viszont a fegyház vezetői remekül felkészítettek bennünket, zöldfülű újoncokat, különös munkaterületünkre. Nem félttem, pedig nem voltam erős fizikumú ember soha, s előfordult, hogy tizennyolc évesen egyedül maradtam a három műszakban dolgozó tanműhelyben az elítéltekkel. A pontos információk, eligazítások megvédtek a kellemetlen szituációktól.

– *Hol lakott? Csak nem a börtönben?*

– Azt azért nem. Sopronban hárman albérlési szobát vettünk ki, Sopronkőhidát busszal közelítettük meg. Emlékszem, a nagy téli hófúvásban olykor gyalogoltunk is. Hiába, fiatalok voltunk. Bent a három lépés távolságra oktattak valamennyiünket. Durva hangot sose ütöttem meg az elítélt dolgozókkal szemben. Három műszakban pamutszöveteket, könnyű és középnehéz textíliákat, kötszeralapanyagot gyártottunk, a fizikai munkát mind az elítéltek végezték. Akkor még konfekcióüzem nem volt, az csak később, 1967-ben indult be.

– *Közben elvégezte Budapesten, a Műszaki Egyetemen a gépészmérnöki, textil-gépészképzést. Nem volt túl nagy a váltás, a szabadság a szigorú otthoni légkör, a szigorú szövőgyári beosztás után?*

– Úgy van, a szabadság szinte rám zúdult. Ám ezt a szövőgyári ösztöndíjnak s az előtakarékoságnak köszönhettem. Ezerkétszáz forint fizetésből, plusz tíz százalék veszélyességi pótlékból spórolva nyugodtan kezdhettem meg Pesten az egyetemista éveket. Szép évek voltak azok, a főváros számtalan kulturális lehetőségét alaposan kihasználtuk. Szüleimre nem szorultam, az ösztöndíjam elég volt, állandó bérletünk lehetett a Madách és a Vígszínház előadásai-

ra, néhány diáktársammal együtt. A gépészmérnöki diplomát 1969-ben szereztem meg.

Pados Józsefet Budapesten nemcsak a szabadság, hanem a munkahelyi csábítások is megérintették. A kiemelkedő eredménnyel végző ifjú szakembert hívták a Kelenföldi Textilművekhez; a Textilipari Kutatónál vagy az egyetemen belül is lett volna lehetősége a továbbiakban. De nem, ő hűségesen visszatért szeretett városába, Sopronba, s a neki ösztöndíjat adó Sopronkőhidai Szövőgyárba.

– *Friss diplomás mérnökként mivel bízták meg?*

– Először műszaki fejlesztői, technológusi, beruházói beosztásokba kerülve több kapcsolt munkakört láttam el. Az újítási ügyintézésel szintén engem bíztak meg. A távlatos dolgok izgattak leginkább, a jövő lehetőségei. Vezetőim talán a gazdasági affinitásomra felfigyelve osztályvezetőnek tettek meg 1975-ben a vállalat üzemgazdasági osztályán, gazdasági beruházásokat irányítottam, s ez már előfutára volt a '78. január elsejével bekövetkező főmérnöki

kinevezésemnek, amely egyúttal a parancsnok termelési helyettesítését is jelentette. Sokat köszönhetek gazdasági előmenetelemben az előttem dolgozó főmérnök kollegiálisan átadott tapasztalatainak. Elődöm 1955 és 1972 közt, 22 éven át vitte az üzemet.

– *Szép karrier egy kezdő gépészmérnöknek. A magánéletben is ilyen szerencsés volt?*

– Nem – hajtja le fejét egy pillanatra Pados József –, 1970-ben megnősültem, tanítónő feleségemet másfél évre rá, súlyos betegsége miatt elvesztettem. Sopronkőhidán új lakást kaptunk, szörnyű volt a halála. Egyedül maradtam, évekre. Második feleségemmel 1975-ben találtunk egymásra, boldog házasságban élünk. A szövögyár segítségével Sopronban kaptunk lakást kozmetikus feleségemmel, ahonnan 81-ben költözhattünk át egy valamivel nagyobb, két és félszobás panelba, amikor Tari úr lett a parancsnok. Két felnőtt fiam van, már régóta kicsi a lakás. Noel, az idősebb huszonegy éves, humánérdeklődésű, informatikai mérnöknek tanul, a kisebbiket, Patrikot az idén vették fel a közgazdasági egyetemre.

– *Megkérdezhetném, hogy miért adott francia neveket a fiainak?*

– Apósom Franciaországban volt hadifogoly, a feleségem franciát tanult a gimnáziumban. A feleségem kikötése volt első gyermekünk születésekor a Noel, vagy lány esetén a Vivien név. Tiszteletben tartottam a döntését, csak Józsi ne legyen, tréfálkoztam. De váltsuk komolyra a szót; tíz évig dolgoztam főmérnökként, majd 1988-ban neveztek ki az intézet parancsnokává. Tari úrnak jelentős szerepe volt a parancsnokká nevelésben. Sopronkőhida sokat köszönhet neki, 81 és 85 közötti vezetésének.

Dr. Tari Ferenc sokat tett az állományért, nem véletlenül becsülték, szerették itt őt. Nagyon korrekt vezető volt, ugyanakkor sokat volt az emberek közt, a kapcsolatteremtő készsége nem mindennapi.

A bévés dolgokat menet közben elsajátító főmérnök valóban kiváló mestert talált. A büntetés-végrehajtási alapképzést, iskolákat, természetesen, mind sorra elvégezte.

– *Az emberközpontú börtönről annyi vélemény hangzik el manapság. Ön hogyan látja belülről e zárt rendszer, hévéország humán irányultságát?*

– Ehhez szemléletváltás kell mind a személyzet, mind az elítéltek oldaláról. A jogállamhoz korszerű büntetés-végrehajtási jog szükséges. A szabadságvesztésnél az elítéltek csak szabadságjogukban vannak korlátozva, egyéb jogban nem, segítséget kell adnunk, hogy ezek az emberek akarjanak megváltozni, tudjanak élni a bévé felkínálta lehetőségekkel. Alapvetően fontosnak tartom a képzést. Egyfajta alpműveltség kötelező a társadalmi beilleszkedéshez, élni, dolgozni, egzisztenciát teremteni.

A Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben nagyarányú rekonstrukció veszi kezdetét. Az intézmény két okból zsúfolt: a 699-es befogadóképességre 825 elítélt jut, másrészt a H folyosó kiürítése miatt telnek meg a zárkák több személlyel.

Amitől a civil életben is borzongunk, felfordulás, költözés, az építkezéssel járó rendetlenség napjai várnak Sopronkőhidára, ahol a fennállás 111 éve alatt még egyszer sem volt rekonstrukció.

– Szedgedre, Szombathelyre, a Gyűjtőbe szállítunk el embereket – említi az intézetparancsnok –, ez változást jelent az életünkben. A kétágyas zárkák háromágyasak lettek, ez máris több helyen súrlódást okoz.

A rekonstrukció befejeztével a korszerű, európai kívánalmaknak megfelelő elhelyezés valósul meg a 6,4 négyzetméteres egyágyas és 8,2 négyzetméteres kétszemélyes zárkákkal. A rekonstrukció lenne a hatyúdalom, mivel négy és fél évem van hátra a nyugdíjig, a 25 év stresszdús vezetői munkakör leteltével mégiscsak jó lesz elmenni. Remélem, be tudom fejezni. Hát ha még az elavult mosodánk is megújulhatna, az lenne csak az igazi – sóhajt egy nagyot.

A dandártábornok sóhaját a nyugati szomszédoknál sorra látogatott progresszív rendszerű, modern építészeti megoldású börtönök még jobban motiválják. Ausztria sok intézményében megfordult Pados József. Bécs belvárosában a szupermodern előzetesház nyugtázta le, ahol építészeti bravúrosan elzárták a kijutástól a fogvatartottat, csak felfelé tud mozogni. Steinben a régi épületek mellé építettek új komplexumot. Schwarzauban Zita királynő egykori kastélya, kápolnája fogadja be a női fogvatartottakat a bíróságok által meghatározott időre. A műemlék jelleget megőrizve modernizálták az osztrákok.

– *A nyugati tapasztalatcseréken mi szomorította el?*

– A bűnözés náluk szintén növekvő tendenciákat mutat, ők is új börtönök létesítésére kényszerülnek. A nyugati kollégákkal elbeszélgetve meggyőződhettem a magyar bévések túlzott leterheltségéről. Tőlünk többet követelnek, rosszabb feltételek mellett, mint ott.

– *A börtönpopulációval kapcsolatban sokszor elhangzik a rossz kapcsolatteremtő készség vádja. Az állománynál hogy van ez?*

– A kollégákról csak pozitívan nyilatkozhatom. Nálunk meghasonlás, érdekcsoportok – szerintem – nincsenek, feszül-

ségek persze vannak. Vezetőként a legborzasztóbb az, ha jogos anyagi kéréseiket nem tudom teljesíteni és ezért kénytelenek máshol is dolgozni. A státus a feladatok el látásához nem elég. Legégetőbben az elítéltekkel közvetlenül foglalkozóknál hiányzik a létszám.

– *Sopronkőhida szerencsésnek mondható, mivel itt nincsenek nagy zárkák, az ezzel kapcsolatos feszültségek tömkelegével.*

– Valóban. Ám nagy gond a zárkákban a tévécsatlakozási lehetőség hiánya. A fogvatartottak nagy csoportokban a szinteken, a függőfolyosóknál nézik a tévét. Szünteleknek a viták köztük, az egyik ezt, a másik azt a csatornát nézné. Nyolc felügyelő jut húsz szintre.

– *Ezen változtat majd a rekonstrukció, a személyzet munkakörülményein jelentősen javítva...*

– Az állomány függőleges, le-fel lépcsős mozgatása helyébe horizontális szervezésű lép majd. Az épület középső részén, a H folyosón lesznek a kiszolgáló, ellátó a közösségi helyiségek, raktárokkal, bolttal, személyzeti irodákkal. Az emeleti szinteken két oldalról válik külön a zárt fegyházas és a nyitott jellegű rész. Ez a rekonstrukció már nagyon fontos. A 111 éves épületben a zárkaajtók olyannyira elhasználódtak, hogy cseréjük a 24. órában van.

Sopronkőhida háromszor volt bezárva a 111 év alatt. Először az első világháborút, a trianoni békeszerződést követő években, amikor eldőlt, Sopron Ausztriához vagy Magyarországhoz tartozzon-e. Sopron, a hűség városa sokat szenvedett a másodszori bezárás idején, az 1945–48 közötti periódusban, amikor szovjet fennhatóság alá került a fegyház, a területét drótkerítéssel megnövelve egyfajta szovjet mintájú internáló táborrá alakították át. A megszálló csa-

patok katonái az utcákon fogdosták össze a békés járóelőket, a Gulágra vitték őket vagy a táborban haltak meg. A határ közelsége miatt később, 1951-ben szintén a bezárattatás várt az intézményre. 1955-ben aztán ismét megnyitotta kapuit a nehézfűk intézményeként. A szövőgyár nagyüzemi formában szintén 1955-től kezdett működni.

– *Mivel járul hozzá Sopronkőhida a büntetés-végrehajtási reformokhoz?*

– Büszkék vagyunk arra, hogy a '93-as törvényt megelőzően a Legfőbb Ügyészség engedélyével nálunk került sor kísérleti jelleggel a fegyházas elítélteknél a félig nyitott rendszer működtetésére, amely gyakorlat tapasztalatát hasznosították a törvény születésekor. A legtöbb jutalomra érdemes, a legkevesebb fegyelemsértést elkövető elítélt igazolja a félig nyitott rendszer előnyeit.

– *Nem gondolja, hogy ez lehet megjártás is? Hajnal László Gábor a Börtönügyi Szemle legutóbbi számában a Sopronkőhidán készült, Bitófa nélkül című cikkében a következőket írja: „Általában a rablógylkosok, a fajtalankodók a legszorgalmasabbak, sikeresen alakoskodnak évekig, de csak a fegyházban tisztelik a törvényt, a kinti életben akár néhány óra múlva tétovázás nélkül ölnek!” Másutt pedig: „Sajnos, a kedvezmények elbírálásánál nem kérdezik meg a szűkebb környezetben lévő elítélteket, hogy mi a véleményük társukról, és ezzel magyarázható a nevelők gyakori melléfogása.”*

– Ez kényes kérdés, nehéz téma. Belsőleg meg kell szűrni az információkat. Én a múlt héten három óra hosszat tartottam a példának okáért fegyelmi tárgyalást, miközben a sértett mindig mást mondott, az összes jelenlevő hazudott.

– *Elmondaná a szakmai nyilvánosságának, miről volt szó?*

– Tiltott szerencsejáték folyt az egyik cellában, a börtönös körleten ugyanis szabad a bejárás a zárkákba. Csomag jött az egyik elítéltnél, azt kellett kibogozni, ellopták-e a csomag tartalmát, vagy kártyaadósság fejében maga adta oda. Így is, úgy is fegyelmi vétség. Mindenki hazudott, módszeresen, vérlázítóan.

– *Milyen hangulatban ment akkor haza? Nincs valami egyéni módszere a fáradtság, hosszúság, a stressz leküzdésére?*

– Nem vagyok ideges típus, a stresszhelyzeteket megszoktam. Ez is csak egy volt a sok nehéz nap közül. Az egyéni módszerem a feszültség oldására általánosan ismert bévés berkekben: a szerető, jó családi bázis! Ez megvan. Ha csörög a telefon, mindig én veszem fel, megszokták már a családtagok. Sok szakmában nincs az, ami nálunk, az éjjel-nappali telefonügyelet... Míg a telefonhoz lépek, tizedmásodpercek alatt filmkockák peregnek le a szemem előtt: rendbontás esetén mit tegyek? Ha egy intézményből szökést jeleznek, majdnem mindig a parancsnok munkáját kérdőjelezi meg. Kevesen tudják, hogy az adott helyzetben néhány másodperc alatt kell dönteni, és ennek helyességét aztán egy bizottság az esetet követő vizsgálat során sokszoros időtartam alatt véleményezi. Nem viszem haza a benti dolgokat, de maradéktalanul ott sem hagyhatom azokat. Mondják is a fiaim: apu, én aztán ilyen munkakört nem vállalnék, amelynél még otthon is állandóan csörög a telefon.

– *Mivel tud igazából kikapcsolódnia?*

– Komolyzene hallgatásával. Mozart vagy Bach mindig megnyugtat. A zene a hobbim.

– *A szabadságát mindig kivette?*

– Igen, rossz vezető az, aki nem veszi ki az éves szabadságát. Két okból is az. Vagy,

KÖZELKÉP

mert rosszul végzi a munkáját, vagy nem bízik meg a munkatársaiban. Minél jobb munkatársakkal veszi körbe magát egy vezető, annál könnyebb neki. Marhaság azt gondolni, hogy egy intézményben a vezető a legokosabb.

– *Dandártábornoki kinevezése kapcsán a helyi sajtó egyik munkatársa úgy fogalmazott, halk szavú, magabiztos, határozott parancsnok. Jó-e, ha egy büntetés-végrehajtási intézmény parancsnoka halk szavú?*

– Én durva hangnemet vallásos nevelésem miatt megütni nem tudok. Fegyelmet tartani viszont igen. A becsületesség megbízható koordináló erő. Apám szigora engem katonás fegyelemre nevelt. Nyáron este nyolc, télen este hét óra után már nem tartózkodhattunk az utcán. Havonta egy csokin osztozott a három fiúgyermek. Mondjam tovább? Kell ennél katonásabb nevelés? Mindennek alapját, így a bűnözését is a családban látom. Egy életre el lehet rontani a gyerekeket, ha nem nevelik őket, ha egy felerősödött egoizmusú világban az „itt van, fiam, egy ötszázás, csak ne kelljen foglalkoznom veled” szisztéma az uralkodó.

– *Visszatérve a szövőgyárhoz, a munkához mint alaphoz, mi a helyzet ma Sopronkőhidán?*

– Legnagyobb gondunk, hogy háromszázan nem dolgoznak, a fegyházások nem tudják mivel elütni a szabadidőt. A munkanélküliség növeli az állomány terheit, szaporítja az orvos gondjait. Az elítélt annyira unatkozik, hogy jobb híján bejelentkezik orvosi vizsgálatra. Hazánkban eléggé „leült” a textilipar, a mi cégünk se különb. Abban reménykedhetünk, ha más, hasonló cég előbb tönkremegy, a piacszerzésben mi lehetünk nyerők. A kft. működtetését fontosnak tartom, biztatónak a kft.-nél a közelmúltban végbement személycseréket. Az új vezetéssel talán el tudjuk érni a piaci helyzetben általunk annyira sürgetett pozitív fordulatot. A kft. jövőjét biztosítaná, ha a bévé belső ellátásához szükséges textíliák, így a rabruhák, a hivatásos állományöltözéke itt készülne. Csakhogy a kft.-nek ennek minőségben kéne megfelelnie.

Pardi Anna